Tereza Stejskalová, ***Journey Towards Otherness. Nadine Gordimer's*** ***The Pickup***.
Oponentský posudek diplomové práce

Předložená diplomová práce se zabývá výhradně jedním z posledních románů jihoafrické spisovatelky Nadine Gordimerové *The Pickup* a je pokusem o interpretaci základních motivů románu prizmatem především novodobé francouzské filozofie. Pohybuje se tak na hranici mezi prací z oboru filozofického a filologického.

Zásadním kladem práce je skutečnost, že Tereza Stejskalová nepřipouští žádný zjednodušený výklad románu a v analytické části se snaží rozkrývat nejednoznačnosti takových ústředních pojmů jako „cesta" nebo „jinakost", na základě aplikace významů, v jakých se objevují u Sartra, Deleuze a Gautiera, Spivakové, Derridy aj. Detailně si všímá motivů, které považuje za klíčové, a věnuje jejich rozboru hodně prostoru. Úzkou souvislost vidí mezi tematickou a vypravěčskou rovinou, vypravěčská strategie podle ní přímo odráží určité otázky tematizované v příběhu (především ztíženou schopnost proniknutí do vědomí druhé osoby).

Zvolené čtení ovšem v sobě skrývá i nebezpečí, že interpret podlehne svůdnosti teorií, které do literárního textu promítá, a pak svůj výklad více přizpůsobuje teoriím než zkoumanému materiálu. Takové podlehnutí může někdy vyústit až ve slovní eskamotáž, v níž se skrývají protimluvy. Mám obavy, že i k tomuto text T. Stejskalové občas tíhne: tak např. zatímco na str. 27-28 se pod vlivem Deleuzovy-Guattariho teorie rizomatické struktury dochází ke spekulativní domněnce, že "the rhizome is not realized in the book itself but it is realized outside the book structure. The reading of the text becomes map-tracing, rhizome-root assemblage. While the nature of the book is one of tracing, the reader's part is one of mapping, performance", výklad na str. 60-61 z hlediska objektivně-subjektivní (realisticko-modernistické) narace spíše ukazuje, že oba strukturní principy existují už v samotném uspořádání textu. Podobnou zamženostť působí výklad o přivlastňování, kdy jednou je "the other appropriated by the author/narrator" (59), podruhé "the other is not to be appropriated, not even by her" (= Julie, 66). Dalším rizikem je, že se pod vlivem teoretických koncepcí paradoxně zužují možnosti interpretace. Toto je nápadně vidět na tom, jak diplomantka zachází s názvem díla: *pickup* preferuje ve významech čehosi nahodilého, provizorního, a odhlíží od méně nápadného významu „nového popudu, energie, nabrání síly nebo rychlosti" apod., který by (zejména) hrdince poskytoval přece jen větší naději v úspěch jejího převratného rozhodnutí.

Možná ovšem závažnějším problémem než to, jak diplomantka čte některé motivy, je to, že jiné motivy zcela pomíjí. Tak například mluví o zrcadlových protikladech prostorů a postav (snad až příliš přímočaře), ale už nevěnuje pozornost návštěvě Abdua v Juliině rodinném kruhu jako protikladu jeho návštěv u Stolu v El-Ey (L.A.!); a přitom právě z tohoto protikladu vysvítají hodnotová měřítka této postavy, která z ní nečiní jen nějaké abstraktní other, ale definuje ji společensky. Zcela oprávněně se diplomantka dlouze zabývá významem pouště, ale ani slovem se nedotkne významu oázy, další zrcadlové opozice; rozebírá Abduovy obavy, co si Julie pomyslí o jeho vesnici, kde se válí na cestě mrtvá koza, ale zapomíná, že je to převrácená situace Juliiných obav, co si Abdu pomyslí o jejím otci a jeho přátelích. Spíše než čisté prostory (domov-exil) tedy stojí v protikladu situace, tj. jakési psychologické projekce prostoru. V dalším výčtu poměrně důležitých motivů (včetně úlohy dalších postav) bych mohl pokračovat; ty by zase ukázaly, že si oba protagonisté nejsou tak blízcí, jak to naznačují mnohé podkapitoly práce.

Namísto toho bych ale rád položil aspoň jednu konkrétní otázku: diplomantka považuje za specifickou „sebereflexivní" (= vědomí svého selhání) vlastnost textu to, že je lineární příběh narušován např. subjektivním vnímáním času nebo proudem vědomí – mohla by tedy vysvětlit, v čem vidí odlišnost od narativních postupů modernistické prózy?

A konečně poslední poznámka: Práce je sice psána bohatým jazykem, ale přitom se hemží spoustou drobných chyb pravopisných i gramatických. Snad by bývalo schůdné nechat ji přečíst rodilému anglickému mluvčímu a posléze ještě před odevzdáním opravit.

Závěr: Tereza Stejskalová předložila práci velmi ambiciózní a svou metodou jistě inspirativní. Některé pasáže v ní sice působí jako nápady, které by bylo třeba dále rozpracovat, jako otázky záměrně ponechané bez odpovědi, ale celkově se v ní odráží promyšlená koncepce. Na druhou stranu se v ní vyskytují sporná místa, naznačená výše, a ta by bylo třeba odstranit. Nicméně diplomovou práci Terezy Stejskalové doporučuji k obhajobě a předběžně navrhuji ji hodnotit jako **velmi dobrou**.

18.1.2008

PhDr. Zdeněk Beran